De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

SECRETARIAAT KIESRAAD

Datum
22 juli 2015

Ons kenmerk
2015-0000381649

Uw kenmerk
2015-0000350414

Blad
1 van 3

Bezoekadres
Herengracht 21
2511 EG Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.kiesraad.nl

E-mailadres
kiesraad@kiesraad.nl

Onderwerp
Advies inzake het concept wetsvoorstel in verband met het afschaffen van de mogelijkheid om lijstencombinaties aan te gaan

1. Inleiding

In uw brief van 29 juni 2015 verzocht u de Kiesraad te adviseren over het voorstel van wet tot Wijziging van de Kieswet in verband met het afschaffen van de mogelijkheid om lijstencombinaties aan te gaan (hierna: het wetsvoorstel). Op 11 juni jl. heeft de Kiesraad op uw verzoek al advies uitgebracht over de restzetelverdeling bij afschaffing van de lijstencombinatie.[1] Het onderstaande advies ligt in het verlengde van dit eerder uitgebrachte advies.

2. Samenvatting

De Tweede Kamer heeft, door de aanvaarding van de hiertoe strekkende motie-Taverne[2], de wens geuit de figuur van de lijstencombinatie af te schaffen. Een wens, die u thans voorstelt te honoreren. De Kiesraad neemt hier kennis van en treedt niet in deze politieke beoordeling. In dit advies beperkt de Raad zich tot bespreking van de wetstechnische gevolgen hiervan.

3. Afschaffing lijstencombinatie

Politieke partijen kunnen bij de kandidaatstelling onderling lijsten verbinden tot een lijstencombinatie. Oorspronkelijk was het de gedachte dat het combineren van lijsten bij verkiezingen een eerste stap zou kunnen vormen in de richting van verdergaande samenwerking tussen partijen. Op 9 december 2014 nam de Tweede Kamer een motie aan van het lid Taverne, strekkende tot schrapping van de mogelijkheid van lijstencombinatie uit de Kieswet.[3] In de motie wordt aangegeven dat het oorspronkelijke doel van de lijstencombinatie uit het zicht is verdwenen en dat het

[1] Zie voor advies Kiesraad: https://www.kiesraad.nl/sites/default/files/Advies%20over%20restzetelverdeling%20bij%20het%20afschaffen%20van%20lijstencombinaties_0.pdf.
[2] Kamerstukken II 2014/15, 33268, 26.
[3] *Kamerstukken II* 2014/15, 33268, 26.

hoofddoel het behalen van extra zetelwinst is geworden. Het feitelijk gebruik van de lijstencombinatie kan voorts in sommige gevallen resulteren in een zetelverdeling waarbij een lijst meer zetels krijgt toegewezen dan een andere lijst waarop meer stemmen zijn uitgebracht.[4]

Met voorliggend wetsvoorstel honoreert u de wens van de Tweede Kamer. De Kiesraad stelt zich op het standpunt dat het niet op zijn weg ligt in uw politieke beslissing ter zake te treden. In zijn advies van 11 juni 2015 heeft de Raad aangegeven dat dat in wezen ook geldt voor de vraag of het afschaffen van de mogelijkheid van lijstencombinatie moet leiden tot een aanpassing van de restzetelverdeling.[5] In dit advies beperkt de Raad zich derhalve tot het geven van een oordeel over de wetstechnische vertaling van de door u genomen beslissing.

4. Wetstechnische opmerkingen
De Raad wijst erop dat de termen 'lijstencombinatie' en 'lijstenverbinding' in zowel de wetgeving als in de verkiezingspraktijk nogal eens door elkaar worden gebruikt, terwijl ze van oorsprong een geheel andere betekenis hebben. In de Kieswet (art. V 4, tweede lid) is geregeld dat het onderzoek van de geloofsbrieven zich niet uitstrekt tot de geldigheid van de lijstverbindingen. Dit artikel dateert van vóór de invoering van de figuur van de lijstencombinatie[6] en sloeg derhalve aanvankelijk enkel op verbinding van lijsten tot lijstengroepen. Het toepassingsbereik van dit artikel werd verruimd na de invoering van de figuur van de lijstencombinatie. In voorliggend wetsvoorstel wordt voorgesteld om dit voorschrift te laten vervallen. De Kiesraad adviseert u in de memorie van toelichting aan te geven, dat de voorgestelde schrapping van de bepaling die zegt dat het geloofsbrievenonderzoek zich niet uitstrekt tot de lijstverbindingen niet betekent dat het geloofsbrievenonderzoek zich voortaan wél zou kunnen uitstrekken tot een beoordeling van de geldigheid van lijstengroepen.

In artikel 8:4, vierde lid, onder a, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is het besluit inzake de geldigheid van lijstverbindingen uitgesloten van de mogelijkheid tot instelling van beroep. Sinds de Kieswet niet langer voorziet in het nemen van een besluit inzake de geldigheid van verbinding van kandidatenlijsten van eenzelfde politieke groepering tot een lijstengroep – verbinding tot een lijstengroep vindt thans van rechtswege plaats – kan genoemd Awb-artikel nog enkel slaan op het besluit van het centraal stembureau over de geldigheid van lijstencombinaties. Nu wordt

---

[4] Illustratief hierbij is de uitslag van de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement, waarbij de lijst waarop de meeste stemmen waren uitgebracht (D66), door een lijstencombinatie van twee andere groeperingen, niet ook de meeste zetels kreeg toegewezen. Een vergelijkbare situatie deed zich voor ten aanzien van de SP, die met meer stemmen dan de PvdA een zetel minder kreeg toegewezen als gevolg van de lijstencombinatie PvdA-GL.

[5] Zie voor advies Kiesraad: https://www.kiesraad.nl/sites/default/files/Advies%20over%20restzetelverdeling%20bij%20het%20afschaffen%20van%20lijstencombinaties_0.pdf.

[6] Wet van 23 mei 1973, Stb. 268.

voorgesteld de mogelijkheid van lijstencombinatie te schrappen, dient ook deze bepaling te worden geschrapt.

DE KIESRAAD,
voor deze,

G.M.M. Blokdijk,
vicevoorzitter

M. Bakker,
secretaris-directeur